

TALABALARNI AKSIOLOGIK YONDASHUV VA ELEKTRON TA'LIM ASOSIDA
KASBIY PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH METODIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH.

Turg'unov Mirjalol Mirzahamdani o'g'li

Farg'ona viloyati Qo'shtepa tumani 5-umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchisi

turgunovmirjalol01@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10982248>

Annotatsiya. Ta'limiy qadriyatlar shaxsga ilmiy-nazariy bilimlarni berish, unda yuksak ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalash, uning har tomonlama barkamol bo'lib voyaga yetishida muhim ijtimoiy-pedagogik ahamiyatga ega bo'lgan, shuningdek, o'ziga xos ahamiyat kasb etuvchi obyektiv va subyektiv omillar majmuasidir. Aksiologiya, insonlarning qadr-qimmatini, maqsadlarini, axloqiy qiyinchiliklarni, ma'naviy qadriyatlarini va boshqalar bilan bog'liq qimmatli tushunchalarni o'rganadigan ilm sohasidir. Bu, insoniy qadriyatlar, maqsadlar, etika, axloq va madaniy muammolarga oid ko'nikmalarni tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: Pedagogik qadriyatlar, ijtimoiy harakatlar, qadr-qiyamat, aksigologiya, qadriyatli yo'nalganlik, qadriyatli ustanovka

Abstract. Educational values are the objective of imparting scientific-theoretical knowledge to a person, educating him of high spiritual and moral qualities, having an important socio-pedagogical value in his growing up in all aspects, as well as gaining its own importance. and is a set of subjective factors. Axiology is a branch of science that studies human values, goals, moral challenges, spiritual values, and valuable concepts related to others. It analyzes skills related to human values, goals, ethics, morals and cultural issues.

Keywords: Pedagogical values, social movements, value, axigology, value orientation, value establishment.

Tarbiyaviy qadriyatlar ijtimoiy hayot va inson ongida xilma-xil muddatlarda mavjud bo'lishi; mazkur qadriyatlarning barcha jamiyatlar uchun bir xil ahamiyatga ega bo'lmasligi; tarbiyaviy tizimlarda mavjud bo'la olishi va pedagogik samaradorlikni belgilashga xizmat qiladi. Ana shu bilan bog'liqlikda tarbiyaviy qadriyatlar absolyut -shu jumladan, genetik manbadan yuzaga keluvchi umuminsoniy qadriyatlar; vaqt bilan bog'liq (vaqtinchalik) - aniq-tarixiy; barqaror - mental, etnik; individual-shaxsiy kabi turlarga bo'linadi.

Agar qadriyat din, mafkura, san'at kabi ijtimoiy ong shaklidan alohida ajratib qaralsa, u holda uning mustaqil ma'no-mohiyatiga nisbatan shubha uyg'onadi. Chunki inson yoki jamiyatning biror-bir ehtiyojlarining qondirilishi nafaqat moddiy, balki ideallik bilan aloqadorlikni aks ettiradi. Ehtiyojning o'zi ham ijtimoiy hayotning qator shart-sharoitlari va o'ziga xosliklarini aniqlab beradi. Demak, qadriyat inson va jamiyatning tashqi olamga munosabatining, ularning ichki ehtiyojlari va voqelikka munosabatlari bilan uyg'unlashuvi natijasida yuzaga keladi. Mazkur munosabatning barqaror xususiyat kasb etishi inson faoliyatining maqsadi va motivlarini shakllantirishga xizmat qiluvchi "qadriyatli yo'nalganlik" atamasi bilan ifoda etiladi.[1.23]

"Ijtimoiy harakatlarning tuzilishi haqida" deb nomlangan asarda qadriyat va qadriyatga yo'nalganlik tushunchalari o'rtasidagi aloqadorlik ajratib ko'rsatilgan. ya'ni sosium madaniyatida etalonlarga intilishning namoyon bo'lishi asosida jamiyatning funksional ehtiyojlari yuzaga chiqadi.

Aksiologiya, insonlarning qadr-qimmatini, maqsadlarini, axloqiy qiyinchiliklarni, ma'naviy qadriyatlarini va boshqalar bilan bog'liq qimmatli tushunchalarni o'rganadigan ilm

sohasidir. Bu, insoniy qadriyatlar, maqsadlar, etika, axloq va madaniy muammolarga oid ko'nikmalarni tahlil qiladi. Aksiologiya, insonlarning nima uchun ma'naviy yoki material rivojlanishga erishishlari, maqsadlarini qanday belgilashlari, qadriyatlarini qanday aniqlashlari va axloqiy qarashlarini qanday rivojlantirishlari haqida o'rganishga yo'l qo'yadi.[2.45]

Bu soha, insonning maqsadlarini, qadriyatlarini, qo'llab-quvvatlovchilarni, boshqa insonlar bilan munozaralarini, qo'rqinlarni, erkinlikni, adolatni, axloqiy va ma'naviy mukofotlarni, odatlarni, ko'nikmalarni va boshqalar bilan bog'liq muammolarni o'rganishni o'z ichiga oladi.

Aksiologiya, falsafiy, psixologik, madaniy, diniy va boshqa asosiy ilm fanlari bilan qo'shimcha, insoniy mavqelar, qadriyatlar va qarashlar haqida savollar va mantiqiy muammolar bilan shug'ullanadi. Bu, insonning maqsadlarini aniqlash, ularni qadrlash va qadrlashni o'rganishga oid ilmning asosiy xususiyatlarini o'rganish uchun muhimdir.[3.148]

Aksiologiya qadriyatlarning tabiati, ularning voqelikdagi o'rni va qadriyatlar dunyosining tuzilishi, ya'ni turli qadriyatlarning o'zaro, ijtimoiy va madaniy omillar va shaxs tuzilishi bilan bog'liqligini o'rganadi.

Qadriyatlar masalasi birinchi marta Sokrat tomonidan ko'tarildi, u uni o'z falsafasining markaziy nuqtasiga aylantirdi va uni nima yaxshi degan savol sifatida shakllantirdi. Yaxshilik amalga oshirilgan qiymatdir – foydalilik. Ya'ni, qiymat va foydalilik bir tanganing ikki tomonidir. Qadimgi va o'rta asr falsafasida qadriyatlar haqidagi savollar borliq haqidagi savollarga bevosita kiritilmagan: borliqning to'liqligi inson uchun axloqiy va estetik ideallarni ifodalovchi mutlaq qadriyat sifatida tushuniladi. Platon kontseptsiyasida Yagona yoki Yaxshilik borliq, yaxshilik va go'zallik bilan bir xildir. Qadriyatlar tabiatining bir xil ontologik va yaxlit talqini falsafaning butun Platonik bo'limi tomonidan, Hegel va Kryuchkomgacha amal qilgan.

Shunga ko'ra, aksiologiya falsafiy bilimlarning maxsus bo'limi sifatida borliq tushunchasi ikki elementga bo'linganda paydo bo'ladi: reallik va qiymat amaliy amalga oshirish imkoniyati sifatida. Bu holda aksiologiyaning vazifasi borliqning umumiy tuzilishidagi amaliy aql imkoniyatlarini ko'rsatishdan iborat.

Pedagogik aksiologiyaga doir adabiyotlarda "qadriyatli ustanovka" tushunchasi ham uchraydi. Garchi ko'pchilik mualliflar "qadriyatli yo'nalganlik" va "qadriyatli ustanovka" tushunchalarini sinonim sifatida qo'llashsa ham, birinchilardan bo'lib M.Rokich ular orasidagi farqni alohida ajratib ko'rsatgan. Uning fikricha, ustanovkani ma'lum bir obyekt (aniq yoki abstrakt, shaxsiy yoki ijtimoiy)ga yoki vaziyatga nisbatan subyekt munosabatida aks etuvchi uzoq vaqt davomida shakllangan bir qancha ishonch, e'tiqodlar majmui deb qarash mumkin. Demak, yo'nalganlikda shaxsning jamiyatdagi me'yorlar bilan inson ehtiyojlari uyg'unlashuvi aks etsa, qadriyatli ustanovkada shaxsning amaliy faoliyatda mazkur munosabatlari tizimini ro'yobga chiqarishga tayyorligi aks etadi.[4.33]

Pedagogik aksiologiya sohasida tadqiqotlar olib borgan olim B.Xodjayevning ta'kidlashicha, shaxs o'zining ichki pozitsiyasini anglashi va aniq qadriyatlar bilan bog'liqlikda amaliy faoliyatga tayyorligi qadriyatli ustanovkaning mohiyatini belgilab beradi. Aksiologiya, insonlarning qadr-qimmatini, maqsadlarini, axloqiy qiyinchiliklarni, ma'naviy qadriyatlarini va boshqalar bilan bog'liq qimmatli tushunchalarni o'rganadigan ilm sohasidir. Bu, insoniy qadriyatlar, maqsadlar, etika, axloq va madaniy muammolarga oid ko'nikmalarni tahlil qiladi. Aksiologiya, insonlarning nima uchun ma'naviy yoki material rivojlanishga erishishlari, maqsadlarini qanday belgilashlari, qadriyatlarini qanday aniqlashlari va axloqiy qarashlarini qanday rivojlantirishlari haqida o'rganishga yo'l qo'yadi.

REFERENCES

1. Juraev R. X., Karaxonova L. M. iqtidorli bolalarni ta'lim muassasalari tomonidan pedagogik qo'llab-quvvatlash //fan, ta'lim va amaliyot integratsiyasi. SCIENTIFIC- METHODOICAL JOURNAL. – 2022. - Jild 3. – №. 4. - 66-70 betlar
2. Mardonov.Sh. PEDAGOGIK OTMLARDA TALABALARNI TAYYORLASHDA AKSIOLOGIK MO'LJAL. INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 1 ISSUE 7 UIF-2022: 8.2 | ISSN: 2181-333
3. Siddiqov, B. S. (2023). AKSIOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA O'QUVCHILAR DUNYOQARASHINING SHAKLLANTIRISH MAZMUNI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 2(8), 104-107.
4. Saidkulovich, S. B. (2023). AXIOLOGICAL APPROACH IN PROFESSIONAL EDUCATION OF STUDENTS. British View, 8(3).
5. www.ziyonet.uz
6. www.unilibrary.uz